

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

ในอดีตที่ผ่านมา หากต้องการทราบว่าความสมบูรณ์มั่นคงและความเจริญก้าวหน้าของประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกอยู่ในระดับใด เราอาจดูได้จากความสมบูรณ์ของทรัพยากรทางธรรมชาติ ที่ประเทศนั้น ๆ มีอยู่ เพราะทรัพยากรทางธรรมชาติเป็นปัจจัยพื้นฐานที่จะนำไปสู่การพัฒนาประเทศโดยรวม แต่สำหรับยุคปัจจุบันที่สภาพเศรษฐกิจและสังคมของ ตลอดจนความเจริญก้าวหน้าทางด้านวิชาการและเทคโนโลยี ได้มีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ทรัพยากร ที่มีค่าและมีความสำคัญมากที่สุดในการขับเคลื่อนการพัฒนาของประเทศ ให้มีความเจริญทัดเทียมนานาประเทศไม่ใช่ทรัพยากรธรรมชาติ หากแต่เป็นทรัพยากรมนุษย์ ทั้งนี้เพราะความสามารถและศักยภาพในการผลิตของแต่ละประเทศนั้น ขึ้นอยู่กับความรู้ความสามารถของคนในชาติ ประเทศใดที่มีประชากรที่มีคุณภาพ มีการศึกษาซ่อมได้เปรียบเสมอไม่ว่าจะเป็นด้านเกษตรกรรม อุตสาหกรรม การศึกษาจึงเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาคน เพราะการศึกษาคือกระบวนการเปลี่ยนแปลงเชิงคุณภาพ โดยการพัฒนาความสามารถที่มีติดตัวมาของมนุษย์แต่ละคนเป็นกระบวนการที่ช่วยให้คนได้พัฒนาตนเองในด้านต่าง ๆ ที่จะดำรงชีพและประกอบอาชีพได้อย่างมีความสุข รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง รวมทั้งเป็นพลังสร้างสรรค์การพัฒนาประเทศได้อย่างยั่งยืน การศึกษาจึงเป็นเรื่องของการพัฒนาคน เป็นการสร้างทุนมนุษย์อันเป็น หัวใจสำคัญของการพัฒนา คนที่ได้รับการพัฒนาอย่างเหมาะสมจะเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และประเทศชาติอีกทอดหนึ่ง (ไพบูลย์ แจ่มพงษ์ และ อารุง จันทวานิช. 2542 : 3)

ปัจจุบันประเทศไทยกำลังอยู่ในช่วงระยะกำลังพัฒนา สภาพเศรษฐกิจและสังคมเจริญรุดหน้าไปอย่างรวดเร็ว วิชาการและเทคโนโลยีใหม่ ๆ ได้เข้ามามีอิทธิพลต่อวิถีการดำเนินชีวิตของประชาชนอย่างกว้างขวางในทศวรรษที่ผ่านมาประเทศไทยมีแนวโน้มการพัฒนาไปสู่ประเทศอุตสาหกรรมและการบริการมากขึ้น จึงมีความต้องการกำลังคนที่มีคุณภาพเพิ่มมากขึ้น เพื่อสนอง ตอบความต้องการและทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม จึงก่อให้เกิดกระแสการปฏิรูปการศึกษาขึ้น เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาของชาติให้มีมาตรฐานสูงขึ้น ดังปรากฏในเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช

2540 ที่กำหนดไว้อย่างชัดเจนว่า ให้การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาคน คุ่มครองสิทธิ สร้างความเสมอภาค ให้โอกาสทุกคนได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึงไม่น้อยกว่า 12 ปี และให้โอกาสแก่ทุกฝ่ายได้มีส่วนร่วมจัดการศึกษา (กรมวิชาการ. 2545 ก : 1) จากเจตนารมณ์แห่งรัฐธรรมนูญดังกล่าว ส่งผลให้มีการตรา พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ขึ้น ซึ่งพระราชบัญญัติฉบับนี้ ได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในหลาย ๆ ด้านในวงการการศึกษาของไทย โดยเฉพาะด้านความมุ่งหมายและหลักการจัดการศึกษาที่กำหนดไว้ในมาตรา 6 ที่ระบุว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับคนอื่นได้อย่างมีความสุข จากจุดมุ่งหมายดังกล่าว กระทรวงศึกษาธิการจึงได้พัฒนาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน คือ หลักสูตรที่ใช้จัดการศึกษาในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ซึ่งเรียกว่า หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ซึ่งเป็นหลักสูตรแกนกลางของประเทศ โดยกำหนดจุดหมายของหลักสูตรว่า มุ่งพัฒนาคนไทยให้เป็นคนที่สมบูรณ์ เป็นคนดี มีสติปัญญา มีความสุข และมีความเป็นไทย มีศักยภาพในการศึกษาต่อ และประกอบอาชีพ โดยมีมาตรฐานการเรียนรู้เป็นข้อกำหนดคุณภาพผู้เรียน ทั้งด้านความรู้ ทักษะ กระบวนการ คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม อีกทั้งกำหนดสาระการเรียนรู้ที่เป็นองค์ความรู้ครอบคลุมการศึกษาขั้นพื้นฐานตลอดทั้งหลักสูตร 12 ปี (คำริ บุญชู. 2545 : 16)

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เป็นหลักสูตรที่เปิดโอกาสให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา มีการกระจายอำนาจทางวิชาการไปให้โรงเรียน โดยเริ่มใช้ใน โรงเรียนทั่วประเทศ ในชั้น ป.1 ป.4 ม.1 และ ม.4 ในปีการศึกษา 2546 และจะขยายไปครบทุกชั้น ในปีการศึกษา 2548 ตามคำสั่งกระทรวงศึกษาธิการ ที่ วก 1166/2544 เรื่อง การใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 20 แห่งพระราชบัญญัติ ระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 มาตรา 25 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และมาตรา 74 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 กระทรวงศึกษาธิการ จึงให้ใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 หลักสูตรการประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น มัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่าทุกฉบับที่กระทรวง ศึกษาธิการ ได้มีคำสั่งไว้ก่อนหน้านี้ เงื่อนไขและเวลาการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ให้เป็นไป ดังนี้

ปีการศึกษา 2546 ให้ใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และ 4

ปีการศึกษา 2547 ให้ใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ในชั้น ประถมศึกษาปีที่ 1 และ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และ 5 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และ 2 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 และ 5

ปีการศึกษา 2548 ให้ใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ทุกชั้นเรียน ทั้งนี้ให้เริ่มใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ในโรงเรียนนำร่อง และโรงเรียนเครือข่ายที่กระทรวงศึกษาธิการประกาศรายชื่อ ในชั้นเรียนที่เป็นไปตามระดับข้างต้น ตั้งแต่ปีการศึกษา 2545 เป็นต้นไป (กรมวิชาการ. 2546 ก : 22)

ในด้านการบริหารจัดการหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนนั้น ได้มีการกระจายอำนาจให้โรงเรียนเป็นผู้ดำเนินการจัดทำสาระหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้อย่างอิสระ กระทรวงศึกษาธิการได้ออกระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วย คณะกรรมการบริหารหลักสูตรและงานวิชาการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 2544 เพื่อให้การบริหารหลักสูตรและงานวิชาการโรงเรียนขั้นพื้นฐานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 27 ที่กำหนดให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีหน้าที่จัดทำสาระของหลักสูตร เพื่อความเป็นไทย เป็นพลเมืองที่ดีของชาติ การดำรงชีวิตและประกอบอาชีพ ตลอดจนเพื่อการศึกษาต่อ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสภาพของปัญหาในชุมชน และสังคม ภูมิปัญญาในท้องถิ่น คุณลักษณะพึงประสงค์เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ โดยให้มีคณะกรรมการคณะหนึ่งเรียกว่า คณะกรรมการบริหาร หลักสูตร และงานวิชาการโรงเรียน อยู่ภายในคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียน แต่งตั้งโดยผู้บังคับบัญชาเหนือโรงเรียนขึ้นไประดับหนึ่ง คณะกรรมการบริหารหลักสูตรและงานวิชาการในโรงเรียนมีภารกิจที่ต้องปฏิบัติ 7 ด้าน (กรมวิชาการ. 2545 ข : 7)

- ภารกิจที่ 1 การเตรียมความพร้อมของสถานศึกษา
- ภารกิจที่ 2 การดำเนินการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา
- ภารกิจที่ 3 การวางแผนบริหารจัดการให้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน
- ภารกิจที่ 4 การดำเนินการบริหารจัดการหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน
- ภารกิจที่ 5 การนิเทศ กำกับ ติดตามผลการดำเนินการบริหารจัดการหลักสูตรของสถานศึกษา
- ภารกิจที่ 6 การสรุปผลการบริหารจัดการหลักสูตรของสถานศึกษา
- ภารกิจที่ 7 ปรับปรุงและพัฒนากระบวนการบริหารจัดการหลักสูตรและหลักสูตรสถานศึกษา

กระบวนการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาตามภารกิจทั้ง 7 ภารกิจ ถือว่าเป็นภารกิจสำคัญสำหรับบุคลากรใน โรงเรียน ทั้งผู้บริหารและครูต้อง ทำหน้าที่เป็นผู้พัฒนาหลักสูตร ซึ่งหมายถึง การสร้าง การใช้ และปรับปรุงหลักสูตร นอกเหนือไปจากหน้าที่ในการสอน ดังนั้นปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ย่อมเกิดขึ้นตามมา ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสภาพความพร้อมของ โรงเรียน จากทรัพยากรบุคคลการใช้หลักสูตรสถานศึกษาของ โรงเรียนนร ร่องและ โรงเรียนเครือข่าย ของกองวิจัยการศึกษา กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ พบว่า มีปัญหาด้านขาดแคลนครู และบุคลากรที่มีความรู้เฉพาะด้าน โดยเฉพาะในวิชาหลัก จึงทำให้จัดครูเข้าสอนได้ไม่ตรงกับ ความรู้ความสามารถ คณะกรรมการบริหารหลักสูตรและงานวิชาการ ในโรงเรียนขาดความรู้ ที่ชัดเจนในการบริหารหลักสูตร (กรมวิชาการ. 2546 ข : 24)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 3 มีภารกิจที่สำคัญเกี่ยวกับการส่งเสริม และ สนับสนุนให้ โรงเรียนในสังกัด ได้นำหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ไปใช้ โดยที่ โรงเรียนต้องนำสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดในหลักสูตร ไปจัดทำ หลักสูตรสถานศึกษาตามข้อกำหนดในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 27 ที่ให้โรงเรียนขั้นพื้นฐานมีหน้าที่จัดทำสาระของหลักสูตรสถานศึกษาในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพ ปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์เพื่อเป็นสมาชิกที่ดี ของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ ดังนั้นจึงเป็นบทบาทและภาระหน้าที่ของ โรงเรียน โดยตรงที่จะต้องจัดทำหลักสูตร ของตนเอง เพื่อเป็นกรอบในการจัดการเรียนรู้ให้ ผู้เรียนมีคุณภาพตามที่กำหนด คือ เป็นไปตามมาตรฐานการเรียนรู้ กลุ่มสาระและมาตรฐาน ช่วงชั้นที่กำหนดในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้งนี้ต้องสอดคล้อง และสนองตาม ความถนัด ความสนใจและความสามารถของผู้เรียน และ ความต้องการของชุมชน โดยให้ ทุกโรงเรียนเริ่มใช้หลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในปีการศึกษา 2546 พร้อมกันทุก โรงเรียน รวม 182 โรงเรียน ในระดับชั้น ป. 1 ป. 4 ม. 1 และ ม. 4 ในระยะเวลาเกือบ 2 ปีการศึกษา ที่ผ่านมา แม้ว่าบุคลากรใน โรงเรียนทั้งผู้บริหาร โรงเรียน ครูผู้สอน ประชาชนใน ชุมชน และผู้มี ส่วนเกี่ยวข้อง ได้ให้ความร่วมมือกันในการปรับปรุง พัฒนาการจัดการเรียนการสอนให้มี ประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากที่สุด แต่ด้วยข้อจำกัดบางประการที่ทำให้การบริหาร หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ยังประสบปัญหาในด้าน ต่าง ๆ หลายประการ ไม่ว่าจะเป็น ด้าน การเตรียมการใช้หลักสูตร การดำเนินการใช้หลักสูตร การจัดการเรียนรู้ รวมทั้งข้อสงสัย ในหลายประการที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องยังมีความเคลือบแคลงใจว่า คุณภาพของเด็กไทยที่จัด

การเรียนการสอนตามรูปแบบใหม่จะดีหรือไม่ หรือหลักสูตรที่โรงเรียนจัดทำขึ้นจะมีคุณภาพ เชื่อถือได้มากน้อยเพียงใด คำตอบของปัญหาเหล่านี้จึงอยู่ที่โรงเรียนซึ่งเป็นหน่วยงานปฏิบัติ

จากการนิเทศติดตามการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของผู้วิจัยซึ่งเคยปฏิบัติงาน รับผิดชอบงานส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 3 พบว่า ยังมีครูเป็นจำนวนมากที่ขาดความมั่นใจ ขาดความรู้ความเข้าใจ และความชัดเจน ในการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานรวมทั้งในเรื่องการบริหารจัดการศึกษาในระบบเขตพื้นที่การศึกษา ที่นำโรงเรียนที่จัดการเรียนการสอนตั้งแต่ระดับอนุบาล ถึง ระดับมัธยมศึกษา ปีที่ 6 หรือเทียบเท่ามารวมไว้ด้วยกัน ซึ่งมีปัญหาในเรื่องความแตกต่างของการบริหารจัดการ ดังนั้น ผู้วิจัย จึงมีความสนใจที่จะศึกษาระดับการดำเนินงานการใช้หลักสูตรการศึกษา ขั้นพื้นฐานของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 3 โดยศึกษาข้อมูล จากบุคลากรที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการดำเนินการจัดทำหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน และการดำเนินการใช้หลักสูตร คือ ผู้บริหาร โรงเรียนและครูผู้สอน ซึ่งบุคลากรทั้ง 2 ฝ่ายต่างมีความสำคัญในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐานให้สำเร็จ เพื่อนำไปเป็นแนวทาง ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในสถานศึกษา โดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่พึง ประสงค์และให้บรรลุตามเจตนารมณ์ของหลักสูตร ผู้บริหารสถานศึกษาจะเป็นผู้มีบทบาท ในการสร้างความร่วมมือและประสานงานกับทุกฝ่าย เพื่อให้สถานศึกษาดำเนินการใช้หลักสูตร ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งยังเป็นผู้สนับสนุนให้สถานศึกษาได้รับการพัฒนา ได้มาตรฐานมีการประกันคุณภาพการศึกษาอย่างเป็นรูปธรรม ทั้งนี้ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้อง ดำเนินการนิเทศ กำกับ ติดตามการใช้หลักสูตรสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ ครูผู้สอนก็เป็น บุคคลที่มีความสำคัญอย่างมากในการนำหลักสูตรสถานศึกษามาปรับปรุงและพัฒนาในการจัด กิจกรรมการเรียนการสอน โดยตรง เพื่อให้บรรลุผลตามเงื่อนไข ที่กำหนด ในสาระการเรียนรู้ อย่างเคร่งครัด ครูผู้สอนจะเป็นผู้รับรู้ถึงอุปสรรคและปัญหาข้อเด่นข้อด้อยของหลักสูตร สถานศึกษาขั้นพื้นฐานมากที่สุด เพื่อนำข้อมูลสารสนเทศที่ได้ มาใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุง และวางแผนพัฒนาการจัดการศึกษาตามหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของ โรงเรียนในสังกัด ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการดำเนินงานการใช้หลักสูตรสถานศึกษาในสถานศึกษา
ขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 3 ทั้ง โดยรวมและรายด้าน
2. เพื่อเปรียบเทียบระดับการดำเนินงานการใช้หลักสูตรสถานศึกษาในสถานศึกษา
ขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 3 ทั้ง โดยรวมและรายด้าน
จำแนกตามสถานภาพและขนาดของสถานศึกษา
3. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับระดับการดำเนินงานการใช้หลักสูตรสถานศึกษา
ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 3

สมมติฐานการวิจัย

ระดับการดำเนินงานการใช้หลักสูตรสถานศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
จำแนกตามสถานภาพและขนาดของสถานศึกษาแตกต่างกัน ทั้ง โดยรวมและรายด้าน

กรอบแนวคิดการวิจัย

กรอบแนวคิดในการวิจัยครั้งนี้ ใช้กระบวนการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา
ของกรมวิชาการ (2545 ข : 7) ซึ่งประกอบด้วยภารกิจ 7 ด้าน ได้แก่

1. ด้านการเตรียมความพร้อมของสถานศึกษา
2. ด้านการจัดทำสาระหลักสูตรของสถานศึกษา
3. ด้านการกำหนดแผนการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา
4. ด้านการดำเนินการใช้หลักสูตร
5. ด้านการนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผล
6. ด้านการสรุปผลการดำเนินการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา
7. ด้านการปรับปรุงและพัฒนากระบวนการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา

ขอบเขตการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และ ครูวิชาการในสถานศึกษา
ขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 3 ทั้งหมด 182 โรงเรียน
จำนวน 364 คน จำแนกได้ดังนี้

1.1.1 ผู้บริหารสถานศึกษา

1) สถานศึกษาขนาดเล็ก	55 แห่ง	จำนวน 55 คน
2) สถานศึกษาขนาดกลาง	89 แห่ง	จำนวน 89 คน
3) สถานศึกษาขนาดใหญ่	38 แห่ง	จำนวน 38 คน

1.1.2 ครูวิชาการ

1) สถานศึกษาขนาดเล็ก	55 แห่ง	จำนวน 55 คน
2) สถานศึกษาขนาดกลาง	89 แห่ง	จำนวน 89 คน
3) สถานศึกษาขนาดใหญ่	38 แห่ง	จำนวน 38 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified
Random Sampling) และกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของเครจซี่และมอร์แกน
(Krejcie and Morgan) ได้กลุ่มตัวอย่าง 308 คน จำแนกเป็น

1.2.1 ผู้บริหารสถานศึกษา

1) สถานศึกษาขนาดเล็ก	จำนวน	48	คน
2) สถานศึกษาขนาดกลาง	จำนวน	72	คน
3) สถานศึกษาขนาดใหญ่	จำนวน	34	คน

1.2.2 ครูวิชาการ

1) สถานศึกษาขนาดเล็ก	จำนวน	48	คน
2) สถานศึกษาขนาดกลาง	จำนวน	72	คน
3) สถานศึกษาขนาดใหญ่	จำนวน	34	คน

2. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

2.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่

2.1.1 สถานภาพ จำแนกเป็น

- 1) ผู้บริหารสถานศึกษา
- 2) ครูวิชาการ

2.1.2 ขนาดของสถานศึกษา จำแนกเป็น

- 1) สถานศึกษานขนาดเล็ก
- 2) สถานศึกษานขนาดกลาง
- 3) สถานศึกษานขนาดใหญ่

2.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ ระดับการดำเนินงานการใช้หลักสูตรสถานศึกษา ในโรงเรียนชั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 3 ประกอบด้วย

- 2.2.1 ด้านการเตรียมความพร้อมของสถานศึกษา
- 2.2.2 ด้านการจัดทำสาระหลักสูตรของสถานศึกษา
- 2.2.3 ด้านการกำหนดแผนการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา
- 2.2.4 ด้านการดำเนินการใช้หลักสูตร
- 2.2.5 ด้านการนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผล
- 2.2.6 ด้านการสรุปผลการดำเนินการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา
- 2.2.7 ด้านการปรับปรุงและพัฒนากระบวนการบริหารจัดการหลักสูตร

สถานศึกษา

นิยามศัพท์เฉพาะ

หลักสูตรสถานศึกษา หมายถึง หลักสูตรที่โรงเรียนร่วมกับชุมชนจัดทำขึ้น โดยนำ สาระและมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เป็นกรอบ ในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา

การดำเนินการใช้หลักสูตรสถานศึกษา หมายถึง กระบวนการปฏิบัติในการนำ หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ไปใช้ในโรงเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ ประกอบด้วยภารกิจ ด้านต่าง ๆ ได้แก่

1. การเตรียมความพร้อม หมายถึง การสร้างความตระหนักแก่บุคลากร การพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรในโรงเรียน รวมทั้ง การดำเนินการแต่งตั้งคณะกรรมการด้านการบริหารหลักสูตรของโรงเรียน

2. การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา หมายถึง การจัดให้มีกระบวนการจัดทำ หลักสูตร ประกอบด้วย การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของโรงเรียน การกำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ และเป้าหมายในการจัดการศึกษา กำหนดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน จัดทำโครงสร้าง หลักสูตร รวมไปถึงการจัดแผนการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียน

3. การกำหนดแผนการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา หมายถึง การกำหนดให้มีแผนงานในการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา ได้แก่ การจัดให้มีการบริหารการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การจัดทำสาระการเรียนรู้กลุ่มสาระ / รายวิชาและกิจกรรมที่หลากหลาย มีระบบการประเมินผลตามสภาพจริง การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน กิจกรรมแนะแนว รวมทั้งการส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการเรียนและกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เช่น การจัดสื่อนวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษา การจัดบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ การส่งเสริมการวิจัยและการนิเทศภายใน

4. การดำเนินการใช้หลักสูตรสถานศึกษา หมายถึง การจัดให้มีการบริหารจัดการที่ใช้โรงเรียนเป็นฐาน การจัดการประเมินคุณภาพภายในอย่างเป็นระบบ การรายงานผลการเรียนรู้ ของผู้เรียนต่อชุมชน และการจัดให้มีการประเมินคุณภาพของโรงเรียน โดยองค์กรภายนอก

5. การนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผล หมายถึง การจัดให้มีระบบ แผนงาน / โครงการนิเทศ ติดตาม กำกับ ในโรงเรียน จัดให้มีเอกสารหลักฐานการดำเนินงานบริหารจัดการหลักสูตรที่เป็นปัจจุบัน

6. การสรุปผลการดำเนินการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา หมายถึง การจัดให้มีการรายงานต่อผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาเป็นประจำ จัดให้มีการประเมินผลการใช้หลักสูตรเพื่อปรับปรุงแก้ไขปัญหาและอุปสรรคในการใช้หลักสูตร

7. การปรับปรุงและพัฒนากระบวนการบริหารจัดการหลักสูตรและหลักสูตรสถานศึกษา หมายถึง การนำข้อมูลและปัญหาพื้นฐานในการใช้หลักสูตรมาจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน เพื่อกำหนดเป็นยุทธศาสตร์ในการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายถึง สถานศึกษาหรือโรงเรียนในเขตความรับผิดชอบของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคายเขต 3 ที่จัดการเรียนการสอนตั้งแต่ระดับปฐมวัยถึงช่วงชั้น ที่ 4

ผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง ผู้อำนวยการโรงเรียน รองผู้อำนวยการโรงเรียน หรือผู้ที่ได้ปฏิบัติหน้าที่ในฐานะผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 3

ครูวิชาการ หมายถึง ครูสายผู้ปฏิบัติการสอนในโรงเรียน หรือ รองผู้อำนวยการโรงเรียน ที่ได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติหน้าที่รับผิดชอบงานวิชาการของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 3

ขนาดของสถานศึกษา หมายถึง ขนาดของ โรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาหนองคาย เขต 3 จำแนกเป็น 4 ขนาด คือ ขนาดเล็ก ขนาดกลาง ขนาดใหญ่ และ ขนาดใหญ่พิเศษ โดยใช้จำนวนนักเรียนเป็นเกณฑ์การแบ่ง (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา หนองคาย เขต 3. 2547 : 1-13) แต่เนื่องจากขนาดใหญ่พิเศษซึ่งมีนักเรียนตั้งแต่ 601 คนขึ้นไป มีจำนวน โรงเรียนน้อย ในการวิจัยครั้งนี้จึงยุบรวมเข้ากับขนาดใหญ่ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. สถานศึกษาขนาดเล็ก หมายถึง สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่มีนักเรียน 1- 120 คน
2. สถานศึกษาขนาดกลาง หมายถึง สถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีนักเรียน 121-400 คน
3. สถานศึกษาขนาดใหญ่ หมายถึง สถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีนักเรียนตั้งแต่ 401 คน ขึ้นไป

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ผลการวิจัยใช้เป็นข้อเสนอแนะให้กับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 3 และเขตพื้นที่การศึกษาอื่น ๆ เพื่อใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานให้มีความเหมาะสมและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น